

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
УДК 342.6

Шевченко Олена Володимирівна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
адміністративного, фінансового та інформаційного права
Державний торговельно-економічний університет*

Shevchenko Olena

*Doctor of Law, Docent of the
Department of Administrative, Financial and Information Law*

State University of Trade and Economics

ORCID: 0000-0001-7833-5271

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНИХ
ЕЛЕКТРОННИХ ПОСЛУГ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
FEATURES OF DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE
ELECTRONIC SERVICES IN MODERN CONDITIONS**

***Анотація.** Стаття присвячена висвітленню однієї із актуальних питань адміністративного права – особливостям розвитку адміністративних електронних послуг в Україні в сучасних умовах. Складний період, який переживає сьогодні наша держава, зумовлює пошук нових підходів та умов роботи публічних органів влади, і особливо тих, на які покладаються обов'язки з надання адміністративних послуг. Необхідність налагодження зв'язків та контактів в умовах оголошення воєнного стану із приватними суб'єктами – суб'єктами звернення до органів публічної влади дозволило пришвидшити перехід до застосування інформаційних технологій та збільшити кількість осіб, які замовляють послуги використовуючи інтернет платформи та веб-портали. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення у сфері*

адміністративних електронних послуг. Відмічено важливість нормативного закріплення поняття «електронна публічна послуга», яке вивело на новий рівень використання інформаційно-телекомунікаційних ресурсів у тому числі дозволило впровадити додаток для мобільних телефонів та планшетів «Дія». Зручність використання власних гаджетів як інструменту зв'язку із органами публічної влади набуло значного використання саме у період широкомасштабного вторгнення російської федерації та надало можливість приватним особам отримувати публічні послуги.

У роботі акцентується увага на потребі синхронізації електронних реєстрів, баз даних та інших модулів для систематизації, спрощення та оперативності отримання інформації щодо певного об'єкта або суб'єкта правовідносин, чи перевірки таких даних. Хоч значна робота в цьому напрямі вже проводиться, однак відмічено, що досі залишається необхідність користувачу адміністративних послуг надавати копії тих документів, які працівник державного органу міг би отримати із реєстрів. Проте, у сучасних, непростих для Української держави умовах, варто відмітити значний стрибок щодо розвитку надання адміністративних електронних послуг, а саме вдосконалення нормативно-правових актів шляхом внесення правок та доповнень та запровадження нових видів електронних адміністративних послуг.

Ключові слова: органи публічної влади, адміністративні послуги, Портал Дія, електронні реєстри, Єдиний державний веб-портал.

Summary. *The article is devoted to the coverage of one of the topical issues of administrative law - the peculiarities of the development of administrative electronic services in Ukraine in modern conditions. The difficult period that our state is experiencing today necessitates the search for new approaches and working conditions of public authorities, and especially those entrusted with the*

responsibilities of providing administrative services. The need to establish relations and contacts in the conditions of the declaration of martial law with private subjects – subjects of appeals to public authorities made it possible to accelerate the transition to the use of information technologies and increase the number of people who order services using Internet platforms and web portals. Regulatory and legal support in the field of administrative electronic services is analyzed. The importance of the regulatory consolidation of the concept of "electronic public service" was noted, which brought the use of information and telecommunication resources to a new level, allowing the implementation of the "Diya" application for mobile phones and tablets. The convenience of using one's own gadgets as a communication tool with public authorities gained significant use precisely during the period of the large-scale invasion of the Russian Federation and made it possible for private individuals to receive public services.

The work focuses on the need to synchronize electronic registers, databases and other modules for systematization, simplification and efficiency of obtaining information about a certain object or subject of legal relations, or checking such data. Although significant work in this direction is already underway, it is noted that there is still a need to provide the user of administrative services with copies of those documents that the employee of the state body could obtain from the registers. However, in modern, difficult conditions for the Ukrainian state, it is worth noting a significant leap in the development of the provision of administrative electronic services, namely the improvement of normative legal acts through amendments and additions and the introduction of new types of electronic administrative services.

Key words: *public authorities, administrative services, Action Portal, electronic registers, Unified State Web Portal.*

Постановка проблеми. Дотримуючись принципу відкритості органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні на початку

2-тисячних років розпочалось становлення електронного урядування. Одним із елементів цього процесу став розвиток електронних послуг. Новий етап їх впровадження, на жаль спричинений негативними процесами що відбулися в історії нашої держави – пандемія COVID-19, воєнні дії та масовий тероризм українського народу. Вони призвели до необхідності опановувати нові інтернет–технології та інші можливості віддаленої роботи, втому числі і можливість звернення до органів державної влади використовуючи нові форми таких звернень (заповнення електронної форми заяви, пересилання сканованих звернень за допомогою електронної пошти тощо). У період воєнного стану в нашій державі використання електронних послуг дозволило не припиняти процес взаємозв'язків із органами публічної влади та отримати можливість задекларувати свої потреби (наприклад потреби внутрішньо переміщених осіб у житлі, фінансовій чи матеріальній підтримці). Проте, довга тривалість воєнного стану в державі (два роки) породжує необхідність розвитку електронних послуг, які набувають все більшої затребуваності населенням. З огляду на це вважаємо необхідним розглянути особливості розвитку адміністративних електронних послуг в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники та науковці у сфері адміністративного права неодноразово зверталися до вивчення питань впровадження, використання, завдань та перспектив надання електронних послуг в Україні, серед них: Єгорова-Луценко Т. П. [1], Ковтун М. С. [2], Кохан В. П. [1], Маркосян В. Г.[2], Моїсеєва Є. О. [2] та інші. Піднімалися питання: щодо шляхів підвищення ефективності електронних реєстрів та баз даних (на прикладі житлової, земельної сфер, сфери фінансових послуг, правосуддя та виконання судових актів) Степанова Т. В. [3]; щодо цифрових технологій у сфері адміністративних послуг Дем'янчук С. Р. [4], Сагайдак Ю. В. [4] тощо. Однак, життя країни у воєнному стані стало новим викликом для органів публічної влади та призвело до розширення сфер застосування

електронних послуг і впровадження нових, що потребує додаткового дослідження цих процесів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз розвитку адміністративних електронних послуг в сучасних умовах та визначення їх особливостей.

Виклад основного матеріалу. Процес становлення, впровадження та розвитку електронного урядування в Україні має кілька етапів (в науковій літературі є різні погляди щодо їх кількості – 3, 5 та ін.), які можна прослідкувати за формуванням нормативно-правової бази у цій сфері. Нормотворча діяльність на рівні парламенту, президента та уряду стала важливим кроком до реалізації принципу відкритості органів публічної влади та інформатизації.

Нормативне забезпечення щодо надання електронних послуг в Україні складає ряд нормативно-правових актів, які розпочали новий етап розвитку електронного урядування в нашій державі. Серед таких: Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 р. [5] із змінами та доповненнями, редакція від 31.12.2023 р. (про надання адміністративних послуг в електронній формі); Закон України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» від 15.07.2021 р. [6] (визначає засади надання електронних публічних послуг, комплексних електронних публічних послуг, автоматичного режиму надання електронних публічних послуг); Указ Президента України «Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг» від 29 липня 2019 р. [7] (виданий з метою забезпечення доступності та зручності електронних послуг); Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Єдиного державного порталу адміністративних послуг» від 04.12.2019 [8] та інші. Єдиний державний веб-портал електронних послуг дозволив систематизувати та синхронізувати роботу різних реєстраційних систем і

забезпечити отримання потрібної інформації через інтегровані з ним інформаційні системи державних органів та органів місцевого самоврядування.

Важливо наголосити, що Указом Президента України «Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг» (від 29 липня 2019 р.) було поставлене завдання Кабінету Міністрів України: забезпечити належну електронну взаємодію національних електронних інформаційних ресурсів, для мінімізації необхідності звернень фізичних та юридичних осіб до суб'єктів владних повноважень для отримання публічних послуг та усунути необхідність подання заявниками документів у паперовій формі [7, п.1, п.п.2]; вжити заходів для створення єдиного державного веб-порталу електронних послуг, на якому, в тому числі з використанням смартфона або планшета, забезпечуватиметься: можливість створення особами електронних кабінетів; отримання інформації про себе з національних електронних інформаційних ресурсів; надання електронних, в тому числі адміністративних, послуг; доступ до каталогу електронних послуг; можливість сплати адміністративного збору за надання адміністративних послуг, штрафів за адміністративні правопорушення, державного мита, інших платежів з автоматичним заповненням відомостей, необхідних для їх здійснення, та надсиланням відповідним суб'єктам інформації про сплату; подання звернень, зокрема до державних органів та органів місцевого самоврядування, в тому числі із забезпеченням автоматичного пересилання за належністю відповідному органу чи посадовій особі, та отримання інформації про хід і результати розгляду звернень; опитування щодо ініціатив, проектів у різних сферах суспільного життя [7, п.1, п.п.5]. Отже, розпочато реалізацію ідеї «держава в смартфоні», яка відома під назвою Портал Дія, та, у скрутний для українського народу час, надає можливість

реалізовувати своє право на звернення до органів публічної влади у електронній формі.

У 2021 році на рівні Закону України визначено поняття «електронна публічна послуга» - це послуга, що надається органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, які перебувають в їх управлінні, у тому числі адміністративна послуга (у тому числі в автоматичному режимі), яка надається з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем на підставі заяви (звернення, запиту), поданої в електронній формі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем (у тому числі з використанням Єдиного державного веб-порталу електронних послуг), або без подання такої заяви (звернення, запиту) [6, ст.1 п.2].

Так, стало можливим використання мережі Інтернет у сфері надання адміністративних послуг в електронній формі, яка допомагає забезпечити доступ суб'єктів звернення до інформації про ці послуги (на сайтах публічних органів розміщується інформація про вид послуги, її вартість, тощо). Окрім того, доступ до електронних послуг забезпечуються засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, який є офіційним джерелом інформації про надання адміністративних послуг в Україні і дозволяє отримати адміністративні послуги в електронній формі.

Встановлений на мобільний пристрій додаток Дія на практиці дозволив широко використовувати електронні документи. У п. 5, п.п.11 Положення про Єдиний державний веб-портал електронних послуг зазначено, що електронні відображення інформації, що міститься в документах, сформованих засобами Порталу Дія, можуть пред'являтися (надаватися) особою через мобільний додаток Порталу Дія [9].

На кінець 2021 року населення активно користувалося мобільним застосунком Дія, за даними УНІАН кількість користувачів порталу у цей період сягала понад 10 млн. [10]. Портал Дія надає можливість отримати

послуги, пов'язані із пенсією, пільгами або отриманням допомоги, послуги, пов'язані із документами водія; подати заявку на отримання грантів для розвитку малого та середнього бізнесу, ліцензії, дозволи; отримати довідки та витяги (довідку про відсутність судимості, тощо); переглянути мапу пропускних пунктів; є можливість подати позов до суду; можна скористатися послугами при народженні дитини, доступні послуги для багатодітних родин та на випадок, якщо сім'я вирішила всиновити дитину та багато інших послуг.

У період повномасштабного нападу на Україну з боку РФ за допомогою Порталу Дія на смартфоні громадяни змогли пред'являти документи, навіть у випадках втрати чи знищення їх на паперових носіях, оформити допомогу внутрішньо переміщеним особам, зареєструвати пошкоджене чи знищене житлове приміщення для отримання компенсації в майбутньому, оформити заявку на участь у програмі «Надання пільгових іпотечних кредитів внутрішньо переміщеним особам». 22.02.2024 на засіданні Верховної Ради України було прийнято Закон про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення правового регулювання питань, пов'язаних із заборною відчуження об'єктів нерухомого майна, придбаних (у тому числі проінвестованих / профінансованих) з використанням житлового сертифіката на придбання об'єкта житлової нерухомості (№ 10208) [11], який передбачив можливість використати сертифікат «Відновлення для купівлі домівки за програмою «Оселя (26.02.2024 Закон направлено на підпис Президенту України).

Можливості Порталу Дія дозволяють автоматично заповнювати різні форми документів, створені її засобами, в тому числі і за допомогою відомостей, отриманих завдяки електронній взаємодії з національними електронними інформаційними ресурсами, іншими інформаційно-комунікаційними системами. Так, оформляючи е-допомогу, та вписавши у відповідні поля своє прізвище та ідентифікаційний код особа лише перевіряє дату народження, яка підтягується автоматично. Також

застосування автоматичної перевірки повноти заповнення форм (полів) документів, які створюються засобами Порталу Дія, дозволяє уникнути подання неповної інформації з того чи іншого питання, та скоротити час розгляду прохання особи звернення, адже в такому випадку заявка не відправиться, і система поверне до незаповненого поля електронної заяви.

Однак, синхронізація реєстрів, які діють в Україні проходить ще повільно. Так, при реєстрації внутрішньо переміщених осіб у власних квартирах на безкоштовній основі, власники таких квартир, при оформленні, зобов'язані надавати підтверджуючі документи про квартиру та їх копії, тобто, до пакету документів потрібно надати документ про власність на квартиру, технічний паспорт. Однак, інформація такого роду вже введена до відповідного реєстру (Реєстру прав власності на нерухоме майно) і цю інформацію працівник державного органу міг би отримати саме там. Надання копій цих документів є лише додатковими витратами для власників житла (хоч варто відмітити, що сьогодні можливість отримання такої інформації для приватних осіб з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно є можливою у два способи: 1. через «Онлайн-сервіси» (<https://online.minjust.gov.ua>) і покрокова інструкція міститься на сайті Міністерства юстиції [12]; 2. через Єдиний державний вебпортал електронних послуг – портал Дія [13]).

Потребу синхронізації електронних реєстрів, баз даних та інших модулів для систематизації, спрощення та оперативності отримання інформації щодо певного об'єкта або суб'єкта правовідносин, перевірки даних тощо, відмічає професор Степанова Т.В., досліджуючи сферу виконання судових рішень: «...зазвичай вказані бази не корелюють одна з одною, а інформацію необхідно дублювати, якщо вона має з'явитися в декількох реєстрах. Наприклад, по майнових справах негайної синхронізації потребують Єдиний державний реєстр судових рішень ..., Єдиний державний реєстр виконавчих проваджень ..., Державний реєстр речових

прав на нерухоме майно ... та Державний реєстр обтяжень нерухомого майна... Практика показує, що виконавцю (державному чи приватному) необхідно для відкриття провадження і внесення про це даних до Єдиного державного реєстру виконавчих проваджень окремо увійти до Єдиного державного реєстру судових рішень для перевірки наявності судового акта в реєстрі і у випадку необхідності виконання рішення, пов'язаного з нерухомим майном (продаж, передача) внести відповідні дані про наявність судового акта та відкриття виконавчого провадження до Державного реєстру обтяжень нерухомого майна» [3, с. 205].

В нашому випадку, також відмічаємо обтяження роботи адміністратора центру надання адміністративних послуг, який змушений перевіряти надані копії документів про власність користуючись відповідним реєстром. Синхронізація може звільнити від зайвої роботи службовця. Це дозволить пришвидшити роботу із обробки документів та скоротить терміни надання тієї чи іншої адміністративної послуги. Проте ми розуміємо, що вдосконалення таких процесів вимагає технічного переналаштування реєстрів, а ця робота за тривалістю може зайняти значний час. Однак у перспективі це допоможе підняти якість надання адміністративних послуг, в тому числі і електронних.

Висновки. Отже, сьогодні, попри воєнні дії та складне фінансове становище держави, варто відмітити стрімкий розвиток надання електронних послуг в Україні. Запровадження мобільного застосунку Дія надав можливість в разі збільшити кількість користувачів цих послуг, саме через простоту (наявні інструкції та порядки замовлення послуги) заповнення заявки, та наявність послуг як для фізичних, так і для юридичних осіб. Впровадження електронних послуг дозволило населенню у скрутний час зконтактуватись із органами державної влади, а тим, у свою чергу, швидко реагувати на ті чи інші виклики у суспільстві. Проте, ще залишаються проблемні питання, які необхідно вирішити в майбутньому.

Серед них: синхронізація даних з різних реєстрів, зменшення переліку підтверджуючих документів у паперовій формі (у тих випадках, коли така інформація наявна у відповідному реєстрі). Об'єднання інформаційних даних різних реєстрів, що спростить пошукову роботу суб'єктів, які надають адміністративні послуги та дозволить зменшити кількість підтверджуючих документів для отримувача адміністративної послуги. Так, у сучасних, непростих для України умовах відмічаємо збільшення кількості користувачів адміністративних електронних послуг, запровадження нових електронних послуг, вдосконалення нормативно-правової бази.

Література

1. Кохан В. П., Єгорова-Луценко Т. П. Умови розвитку електронних послуг в Україні. *Право та інновації*. 2019. № 2. С. 35-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apir_2019_2_7 (дата звернення: 15.02.2024).
2. Ковтун М. С., Моїсеєва Є. О., Маркосян В. Г. Проблеми надання електронних послуг в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 163-167. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anopr_2022_2_33 (дата звернення: 15.02.2024).
3. Степанова Т. В. Щодо шляхів підвищення ефективності електронних реєстрів та баз даних (на прикладі житлової, земельної сфер, сфери фінансових послуг, правосуддя та виконання судових актів). *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 4. С. 202-207. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anopr_2021_4_37 (дата звернення: 15.02.2024).
4. Дем'янчук С. Р., Сагайдак Ю. В. Цифрові технології у сфері адміністративних послуг: організаційно-правовий аспект. *Юридична Україна*. Київ : Юрінком Інтер, 2021. № 4. С. 65-67.
5. Про адміністративні послуги : Закон України від 06 вересня 2012 р. № 5203-VI. *Верховна Рада України : офіційний вебпортал*. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (дата звернення: 15.02.2024).
6. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг : *Закон України від 15 липня 2021 р. № 1689-IX. Верховна Рада України : офіційний вебпортал.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#n2> (дата звернення: 15.02.2024).
 7. Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг : Указ Президента України від 29 липня 2019 р. № 558/2019. *Верховна Рада України : офіційний вебпортал.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/558/2019#Text> (дата звернення: 15.02.2024).
 8. Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Єдиного державного порталу адміністративних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 04 грудня 2019 р. № 1137. *Верховна Рада України : офіційний вебпортал.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.02.2024).
 9. Положення про Єдиний державний вебпортал електронних послуг : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1137 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 16 серпня 2022 р. № 937). *Верховна Рада України : офіційний вебпортал.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.02.2024).
 10. Найпопулярніша послуга : у Мінцифри назвали кількість зареєстрованих онлайн ФОПів. *Інформаційне агентство УНІАН.* 2021. URL: <https://www.unian.ua/society/naypopulyarnisha-posluga-u-mincifri-nazvali-kilkist-zareyestrovanih-onlayn-fopiv-novini-ukrajini-11657026.html> (дата звернення: 15.02.2024).

11. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення правового регулювання питань, пов'язаних із заборонаю відчуження об'єктів нерухомого майна, придбаних (у тому числі проінвестованих/профінансованих) з використанням житлового сертифіката на придбання об'єкта житлової нерухомості : *Закон України (проект). Верховна Рада України : офіційний вебпортал*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_sh?id_fakt=5712&nom_s=11 (дата звернення: 27.02.2024).
12. Як отримати інформацію з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно? *Міністерство юстиції України : вебсайт*. URL: <https://minjust.gov.ua/m/yak-otrimati-informatsiyu-z-derjavnogo-reestru-rechovih-prav-na-nerukhome-mayno> (дата звернення: 15.02.2024).
13. Відтепер довідку з реєстру речових прав на нерухоме майно можна отримати онлайн на порталі Дія. *Міністерство цифрової трансформації України : вебсайт*. 2021. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/vidteper-dovidku-z-reestru-rechovikh-prav-na-nerukhome-mayno-mozhna-otrimati-onlayn-na-portali-diya> (дата звернення: 15.02.2024).

References

1. Kokhan V. P., Yehorova-Lutsenko T. P. Umovy rozvytku elektronnykh posluh v Ukraini. *Pravo ta innovatsii*. 2019. № 2. S. 35-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apir_2019_2_7 (date of access: 15.02.2024).
2. Kovtun M. S., Moiseieva Ye. O., Markosian V. H. Problemy nadannia elektronnykh posluh v Ukraini. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*. 2022. № 2. S. 163-167. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anopr_2022_2_33 (date of access: 15.02.2024).
3. Stepanova T. V. Shchodo shliakhiv pidvyshchennia efektyvnosti elektronnykh reiestriv ta baz danykh (na prykladi zhytlovoi, zemelnoi sfer, sfery finansovykh posluh, pravosuddia ta vykonannia sudovykh aktiv).

- Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*. 2021. № 4. S. 202-207. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anpopr_2021_4_37 (date of access: 15.02.2024).
4. Demianchuk S. R., Sahaidak Yu. V. Tsyfrovi tekhnolohii u sferi administratyvnykh posluh: orhanizatsiino-pravovyi aspekt. *Yurydychna Ukraina*. Kyiv: Yurinkom Inter, 2021. № 4. S. 65-67.
 5. Pro administratyvni posluhy: Zakon Ukrainy vid 06 veresnia 2012 r. № 5203-VI. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiinyi vebportal*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (date of access: 15.02.2024).
 6. Pro osoblyvosti nadannia publichnykh (elektronnykh publichnykh) posluh: Zakon Ukrainy vid 15 lypnia 2021 r. № 1689-IX. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiinyi vebportal*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#n2> (date of access: 15.02.2024).
 7. Pro deiaki zakhody shchodo polipshennia dostupu fizychnykh ta yurydychnykh osib do elektronnykh posluh: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 29 lypnia 2019 r. № 558/2019. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiinyi vebportal*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/558/2019#Text> (date of access: 15.02.2024).
 8. Pytannia Yedynoho derzhavnoho veb-portalu elektronnykh posluh ta Yedynoho derzhavnoho portalu administratyvnykh posluh: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 04 hrudnia 2019 r. № 1137. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiinyi vebportal*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#Text> (date of access: 15.02.2024).
 9. Polozhennia pro Yedynyi derzhavnyi vebportal elektronnykh posluh: zatverdzheno postanovoio Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 4 hrudnia 2019 r. № 1137 (v redaktsii postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16 serpnia 2022 r. № 937). *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiinyi vebportal*. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#Text> (date of access: 15.02.2024).

10. Naipopuliarnisha posluha: u Mintsyfry nazvaly kilkist zareiestrovanykh onlain FOPiv. *Informatsiine ahentstvo UNIAN*. 2021. URL: <https://www.unian.ua/society/naypopulyarnisha-posluga-u-mincifri-nazvali-kilkist-zareyestrovanih-onlayn-fopiv-novini-ukrajini-11657026.html> (date of access: 15.02.2024).
11. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo udoskonalennia pravovoho rehuliuвання pytan, poviazanykh iz zaboronoiu vidchuzhennia obiektiv nerukhomoho maina, prydbanykh (u tomu chysli proinvestovanykh/profinansovanykh) z vykorystanniam zhytlovoho sertyfikata na prydbannia obiekta zhytlovoi nerukhomosti: Zakon Ukrainy (proekt). *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiyni vebportal*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_sh?id_fakt=5712&nom_s=11 (date of access: 27.02.2024).
12. Iak otrymaty informatsiiu z Derzhavnoho reiestru rechovykh prav na nerukhome maino? *Ministerstvo yustytzii Ukrainy: vebсайт*. URL: <https://minjust.gov.ua/m/yak-otrimati-informatsiyu-z-derjavnogo-reestru-rechovih-prav-na-nerukhome-mayno> (date of access: 15.02.2024).
13. Vidteper dovidku z reiestru rechovykh prav na nerukhome maino mozna otrymaty onlain na portali Diia. *Ministerstvo tsyfrovoi transformatsii Ukrainy: vebсайт*. 2021. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/vidteper-dovidku-z-reestru-rechovikh-prav-na-nerukhome-mayno-mozhna-otrimati-onlayn-na-portali-diya> (date of access: 15.02.2024).